SINIF ÖĞRETMENLERİNİN OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ *

PRIMARY EDUCATION TEACHERS' VIEWS ON THE USE OF OUT-OF-SCHOOL LEARNING ENVIRONMENTS *

Dilek KIRNIK

Dr.,

Harran Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Temel Eğitim Bölümü

dilekkirnik@harran.edu.tr

Orcid No: 0000-0002-7261-7259

Geliş Tarihi/Received:	Kabul Tarihi/Accepted:	e-Yayım/e-Printed:
07/08/2023	*17/04/2025*	*30/06/2025*

Özgün Araştırma Makalesi/ Original Research

Kaynakça Bilgisi: Kırnık, D. (2025). Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına ilişkin görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi, 10*(1), 1-17

Citation Information: Kırnık, D. (2025). Primary education teachers' views on the use of out-of-school learning environments. *10*(1), 1-17

* Bu çalışmanın verileri, II. Uluslararası İnformal Öğrenme Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* The data of this study, II. Presented as an oral presentation at the International Informal Learning Congress

ÖZ

Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırmanın esas alındığı bu çalışmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Temel eğitim kurumlarında çalışan 14 sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmede araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Malatya ilinde çalışan sınıf öğretmenlerine yönelik yürütülen çalışmanın verileri 2021-2022 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Görüşmede sınıf öğretmenlerine; kullandıkları okul dışı öğrenme ortamları, bu ortamları kullanma amaçları, okul dışı öğrenme ortamlarını hangi derslerde kullandıkları, bu ortamlarda yaptıkları etkinlikler, bu ortamları kullanmanın ilkokul öğrencilerine etkileri ve okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına ilişkin açık uçlu sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler farklı araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş ve elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenleri, öğrencilerinin gözlem becerilerini artırmak, kalıcı öğrenmelerini sağlamak, iş başında öğrenme anlayışını yaygınlaştırmak için okul dışı öğrenme ortamlarını önemli görmektedir. Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamları olarak; mesire alanları (doğa), hayvanat bahçesi, müzeler (kapalı ve açık hava müzeleri) vb. alanları sıklıkla kullanmaktadırlar. Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarını en çok Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler derslerinde kullandıklarını ve bu ortamlarda yapılan etkinliklerin öğrencilerin zihinsel, dilsel ve sosyo-duygusal özelliklerine olumlu katkılarının olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarında; gözlem (doğa, sanayi kuruluşlarını, uygulamaları), tarihi olguları öğrenme-çıkarsama, paylaşma (fikir, kaynak), piknik, uzman kişilerle görüşme, deneyimleme, inceleme, araştırma, oyun oynama ve okuma çalışmaları yapmaktadırlar. Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına yönelik öğretmenler, mekânın güvenlik sorunları, ulaşım sorunları, izin süreçlerinde evrak takibinin yapılmasını sıralamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Okul dışı öğrenme; öğrenme ortamları; sınıf öğretmeni; öğretmen görüşleri.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the views of classroom teachers on the use of out-of-school learning environments. Case study method was used in this study based on qualitative research. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the study group. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used in the interview with 14 classroom teachers working in basic education institutions. The data of the study conducted for classroom teachers working in Malatya province were collected in the 2021-2022 academic year. In the interview, classroom teachers were asked open-ended questions about the out-of-school learning environments they use, the purposes of using these environments, in which lessons they use out-of-school learning environments, the activities they do in these environments, the effects of using these environments on primary school students, and the difficulties of using out-of-school learning environments. The data obtained were analysed by descriptive and content analysis. The data obtained from the interviews were analysed separately by different researchers and the results obtained were compared. As a result of the research, classroom teachers consider out-of-school learning environments important to increase their students' observation skills, to ensure their permanent learning, and to popularise the understanding of on-the-job learning. Teachers frequently use recreation areas (nature), zoo, museums (indoor and outdoor museums) etc. as out-of-school learning environments. Teachers stated that they use out-of-school learning environments mostly in Science and Social Studies courses and that the activities carried out in these environments have positive contributions to students' mental, linguistic and socio-emotional characteristics. Teachers use out-of-school learning environments for observation (nature, industrial organisations, applications), learning and inferring historical facts, sharing (ideas, resources), picnics, meeting with experts, experiencing, examining, researching, playing games and reading. Regarding the difficulties in the use of out-of-school learning environments, teachers listed the security problems of the place, transport problems, paperwork follow-up in permission processes.

Keywords: Out-of-school learning; learning environments; primary education teacher; teacher views.

GİRİŞ

Öğrencilerin okulda öğrendiklerini yaşamda uygulamaları, kalıcı öğrenme açısından önemlidir. Öğrencilerin öğrendiklerinin yaşamını kolaylaştırması, onu bir üst öğrenime taşıması ve temelde öğrencinin kendinin farkına vararak hayat boyu öğrenme anlayışını geliştirmesi eğitimin temel hedefleri arasındadır. Okul içi ve okul dışı faaliyetler arasında kurulan ilişki, öğrencilerin başarılı olmaları açısından gereklidir (Eshach, 2006). Ainsworth & Eaton'a (2010) göre öğrencilerin yalnızca sınıf içinde değil, sınıf dışında maruz kaldıkları çeşitli çevresel uyarıcılar da onların sorgulama, keşfetme ve araştırma yeteneklerinin gelişimine katkı sağlar. Bu nedenle, okul dışındaki öğrenme ortamlarının etkili ve planlı bir şekilde eğitim sürecine dahil edilmesi önem taşımaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamı, öğrencilerin edindikleri bilgileri destekleyen ve bu bilgilerin güncel yaşamda kullanılmasına fırsat veren öğrenme ortamlarıdır. Öğrencilere eğlenceli ve etkili öğrenme mekânı sunan bu alanlar, yaparak yaşayarak öğrenme gibi dinamik bir öğrenme sürecini de desteklemektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin bireysel farklılıklarına, bağımsız öğrenmelerine ve kendi öğrenme hızında ilerlemelerine göre faaliyetler gerçekleşmektedir (Melber & Abraham, 1999).

Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin, teorik öğrenmesini uygulamalı ortama taşıdığı ve zengin bir uyarıcı ortamında deneyimler kazanmasına olanak hazırladığı için öğrenciler için tercih edilen öğrenme ortamlarıdır. Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin öz yönetim, üretkenlik, işbirliği kurma, problem çözme, olumlu iletişim kanallarını kullanma, üst düzey düşünme vb. becerilerini geliştirmektedir (Hudson, 2011; Martin, 2004; Stoclmayer & Gilbert, 2003)

Worth'e (2010) göre ise okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin çok boyutlu gelişimine katkı sunarak onların farklı beceriler odağında eğitim almasını önemser. Bu ortamlar, öğrencilerin bilişsel becerilerini ve bilimsel düşünmelerini geliştiren gözlem yapma, keşfetme, soru sorma ve okulda bulunmayan çeşitli nesne ve materyalleri inceleme konusunda teşvik eder. Öğrencilerin nesneleri tanıyıp sınıflandırma, problem çözme, grup çalışması yapma, gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda çıkarımlar yapma, tartışma ve paylaşma gibi becerilerinin gelişimine de katkı sağlar.

Bu yetenekler okul içi çalışmalarla geliştirilebilir olduğu gibi okul dışında farklı kişi, farklı ortam, çeşitli sorunlar ve değişik fırsatlarla karşılaşılarak daha yüksek oranda geliştirilebilir. Kubat'a (2018) göre öğrencilerin, olay ve olguların doğrudan incelenip keşfedilmesine imkân tanıyan, öğrencilere keyifli ve etkili deneyimler sunan okul dışı öğrenme alanları "Bilim merkezleri, Müzeler, Planetaryumlar, Botanik bahçeleri, Hayvanat bahçeleri, Akvaryumlar, Sanayi kuruluşları ve tesisler, Milli parklar, Göletler, Akarsular, Arıtma tesisleri, Sanat galerileri" olarak sıralanabilir.

Öğrenme ortamda farklı dikkat çekici unsurların yer alması öğrencilerin öğrenme süreçlerini etkilemektedir. Öğrenciler aktif oldukları ortamlarda öğrenmeye karşı daha güdülenmiş olacaklarından bilgi edinmeye daha yakındırlar. Bu nedenle öğretmenler kendi öğretim programına ve kazanımına uygun ortamlara öğrencilerini götürmekte ve gerekli eğitim faaliyetelerini yürütmektedirler. Okul dışı öğrenme ortamlarında öğretmenlerin öğretme sorumluluğuna ilişkin değişiklikler olduğu söylenebilir. Öğrenmenin tek kaynağının öğretmen olduğu ve sadece okullardaki sınıflarda gerçekleştiğine inanılan geleneksel yaklaşımlar yerine öğretmen rehberliğinde her yerde öğrenme sloganıyla çağdaş bir yaklaşım öne çıkmaktadır. Okul dışı öğrenme ortamlarında öğretmenler, öğrencilerinin informal yollarla öğrenmelerini desteklemektedir. Yapılan araştırmalarda (Eshach, 2007; Gerber, Marek & Cavallo, 2001; Lin & Schunn, 2016; Tatar ve Bağrıyanık, 2012) öğretmenin öğrenme sürecinin düzenleyicisi olarak yer aldığı okul dışı öğrenme faaliyetleri, öğrencilerin formal öğrenmesini desteklediği, öğrencilerin çok yönlü gelişmesine katkı sunduğu, bu faaliyetlerle sınıf ve okul haricinde çocuğun her ortamda öğrenmenin kendiliğinden oluşabildiği belirtilmiştir. Bu araştırmalarda okul dışı öğrenme ortamların etkili kullanılmasına ilişkin; öğretmenlerin kazanımla uyumlu faaliyetler belirlemesinin, bu faaliyetlere uygun ortamlar seçilmesi ve gerekli önlemlerin alınmasının, öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli rehberliğin yapılmasının önemi vurgulanmıştır. Yapılan literatür taramasında öğretmen ya da öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan farklı çalışmalar görülmektedir. Kubat (2018) fen bilgisi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarını ilk elden deneyim elde etmek açısından yararlı bulurken kullanım için yasal prosedürlerin uzun sürmesi ve yorucu olması açısından zorlayıcı bulmaktadır. Tatar ve Bağrıyanık (2012) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarında "model/materyal hazırlama" ve "fen ve teknoloji konuları ile ilgili kitap/dergi okuma"; en az ise "yaz kampları", "gençlik merkezi ziyaretleri" ve "akvaryum ziyaretleri" gibi aktivitelerini sıklıkla tercih ettiklerini tespit etmişlerdir. Sınıf öğretmenleri ile yapılan bu çalışmanın verileri, temel eğitim kurumlarındaki ilkokul öğrencilerinin daha kalıcı öğrenmelerini sağlayan okul dışı öğrenme faaliyetleri önermesi, okul dışı öğrenme ortamlarının daha verimli kullanılmasına ilişkin veriler sunması, okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin farkındalık düzeyini yansıtması açısından önemlidir. Bu ortamların eğitimsel açıdan değeri göz önüne alındığında öğrencilerin aktif oldukları, yaparak yaşayarak öğrenme ilkesini uyguladıkları, hem bilişsel hem de sosyal yönden geliştikleri okul dışı öğrenme ortamlarının öğretmenler açısından araştırılması önemli görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım durumunu belirlemektir. Araştırmanın okul dışı

öğrenme ortamlarının kullanımına ilişkin sınıf öğretmenlerinin farklı bakış açılarını tespit etmek, ders kazanımları/konuları ile okul dışı öğrenme ortamlarının nasıl ilişkilendirildiğini görmek bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın genel amacına bağlı olarak çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım amacına ilişkin görüşleri ne/lerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin en sık kullandığı okul dışı öğrenme ortamları hangileridir?
- Sınıf öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarını hangi derslerde kullanmaktadırlar?
- Sınıf öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarında ne tür etkinlikler yapmaktadırlar?
- Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilere etkisine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Nitel araştırmaya göre kurgulanan bu araştırmada durum çalışması deseni esas alınmıştır. Durum çalışması Yin'e (1984) göre yapılacak çalışmada "nasıl" ve " niçin" sorularına dikkat ederek, araştırmacının durumları etkilemeden ya da en az etkide bulunarak, durumu ya da olguyu kendi doğal yaşam çerçevesinde ele alarak, durum ve gerçek yaşam arasında bağ kurmaktır. Hancock & Algozzine'e (2006) göre durum çalışması, herhangi bir kısıtlama ve yönlendirme olmadan, kendi doğal yaşam sürecinde oluşan durumları çeşitli veri toplama araçları kullanarak derinlemesine açıklamaktır. Temel eğitim kurumlarında görev yapan 14 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilen görüşmelerde, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ölçüt örnekleme yönteminin bu araştırma için ölçütleri "sınıf öğretmeni olmak, okul dışı öğrenme ortamlarını en az bir kez kullanmak ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmak" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda 14 sınıf öğretmeni ile görüşülmüştür. Katılımcıların özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Çalışma grubu

Özellikler		*f*
Cinsiyet	Kadın	8
	Erkek	6
Mesleki Deneyim	1-5 Yıl	1
	6-10 Yıl	4
	11-15 Yıl	7
	16-20 Yıl	2

Tablo 1 verilerine göre 6 erkek ve 8 kadın olmak üzere toplam 14 sınıf öğretmeni katılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin mesleki deneyimlerine bakıldığında 1-5 yıl arasında mesleki deneyime sahip 1 öğretmen bulunurken 6-10 yıl arasında 4, 11-15 yıl arasında 7 ve 16-20 yıl arasında 2 öğretmen bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Yarı yapılandırılmış görüşme formu esas alınarak sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Formda öğretmenlerin cinsiyeti ve mesleki deneyimi olmak üzere iki demografik soru yer alırken araştırmanın amacına uygun altı açık uçlu soru sorulmuştur. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorular tüm katılımcılara sorulmuştur:

- Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım amacı sizce ne/lerdir?
- En sık kullandığınız okul dışı öğrenme ortamları hangileridir?
- Okul dışı öğrenme ortamlarını hangi derslerde kullanırsınız?
- Okul dışı öğrenme ortamlarında ne tür etkinlikler yaparsınız?
- Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilere katkı sunduğu gelişim alan (lar) ı sizce nelerdir?
- Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Veri Toplama Süreci

Araştırma amacı sınıf öğretmenlerine açıklanmış, çalışmaya katılmak isteyen öğretmenlerden randevu alınmıştır. Öğretmenlerle yüz yüze ve online görüşmeler yapılmış, elde edilen veriler word sayfasına aktarılmıştır. Görüşmeler 20 dakika ile 45 dakika arasında sürmüştür. Veriler Malatya ilinde 2022 Mart-Mayıs aylarında toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Katılımcılara sorulan demografik sorular betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Görüşme kapsamında sorulan açık uçlu sorular içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Açık uçlu sorulara ilişkin veriler word belgesine aktarılmış araştırmacı ile birlikte üç farklı kişi tarafından incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler görüşme sorularına göre sınıflandırılmıştır. Katılımcıların görüşleri, anlattıkları örnek olaylar bir kod (görüş) olarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacılar, katılımcıların verdikleri cevapları sık tekrarlanan kodlar etrafında tasnif etmişlerdir. Elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve ortak belirlenen kodlar araştırmanın bulgular kısmına eklenmiştir.

Araştırmanın nitel olması sebebiyle geçerlik ve güvenirliği artırmak için birçok noktaya dikkat edilmiştir. Dikkat edilen noktalar şunlardır:

- Araştırmanın planlama aşamasında "okul dışı öğrenme ortamı", "informal öğrenme" başlıklarında yerli ve yabancı birçok kaynaktan araştırma yapılarak çalışmanın literatür alt yapısı hazırlanmıştır.
- Araştırma örnekleminin belirlenmesinde ölçütler belirlenmiş ve gönüllü olan gerçek kişilere ulaşılmıştır.
- Her öğretmene soru ile ilgili düşüncelerini açıklayacak, kendini ifade edecek kadar zaman verilmiş, katılımcıların istedikleri zaman diliminde görüşme yapılmıştır.
- Yapılan görüşme sonunda veriler dijital ortama aktarılmış ve görüşler katılımcılara teyit ettirilmiştir.
- Bazı bulguları açıklamak için katılımcıların doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.
- Çalışma verilerinin değerlendirilmesinde Ölçme ve Değerlendirme alanında doktora mezunu ve Eğitim Bilimleri alanında yüksek lisans mezunu olmak üzere araştırmacı dışında iki farklı uzman görev almıştır.
- Tartışma bölümünde çalışmanın bulguları ile alanda yapılan diğer çalışmaların bulguları karşılaştırılmış, var olan durum ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma amacı kapsamında elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Tablolarda yer alan görüşler frekans sıklığına göre sıralanmıştır. Okul dışı öğrenmeortamalarınınkullanım amacına ilişkin katılımcıların görüşleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2
Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım amacına ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri	*f*
Öğrencilerin gözlem becerilerini geliştirmek	7
Öğrenme sürecinde öğrenciler arasıda işbirliği ve iletişimi artırmak	5
Öğrencilerin deneyimleyerek kalıcı öğrenmelerini sağlamak	4
Öğrencilerin konuya ilgisini artırmak	3
Öğrencilerin işbaşında öğrenme anlayışını geliştirmek	2
Öğrencilerin bir duruma ilişkin bakış açılarını geliştirmek	2

Tablo 2'de okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım amacına ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır. Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarını öğrencilerin; gözlem becerilerini geliştirmek (f=7), öğrenme sürecinde kendi aralarında işbirliği ve iletişimini artırmak (f=5), deneyimleyerek kalıcı öğrenmelerini sağlamak (f=4), konuya ilgisini artırmak (f=3), işbaşında öğrenme anlayışını geliştirmek (f=2) ve bir duruma ilişkin bakış açılarını geliştirmek (f=2) amaçlarıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeninin konuya ilişkin cevabı şöyledir:

K3: *Okulun dışında başka bir yere eğitim amaçlı ziyaret ettiğimizde en fazla dikkat ettiğim ve önemsediğim konu şudur ki, öğrencilerin birbirlerinden bir şeyler öğrenme çabasını desteklemek. Örneğin öğrencileri üniversiteye götürdüğümde çocukların bana sormadan birbirlerine bir şeyler anlattıklarını, ailelerinden öğrendiği bilgileri arkadaşlarıyla paylaştıkları, izlediği herhangi bir video ya da okuduğu bir bilgiyi ifade ettiklerini görüyorum. Böyle durumlarda hiç müdahale etmiyorum çünkü bu ortamların öğrencilerin öğrenme dürtülerini arttırdığını düşünüyorum.*

Tablo 3'te en sık kullanılan okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Tablo 3
En sık kullanılan okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri	*f*
Mesire alanları (Doğa)	11
Hayvanat bahçesi	9
Müzeler (Kapalı ve açık hava müzeleri)	8
Üniversite	5
Teknokent	4
Sanayi kuruluşları (Organize sanayi)	4
Kitap Fuarı	4
Tarihi binalar(Kervansaray, Atatürk Evi)	3
Trafik park alanları	2

Tablo 3 verilerine göre öğretmenler okul dışı öğrenme ortamları olarak; mesire alanları (doğa) (f=11), hayvanat bahçesi (f=9), müzeler (kapalı ve açık hava müzeleri) (f=8), üniversite (f=5), teknokent (f=4), sanayi kuruluşları (organize sanayi) (f=4), kitap fuarı (f=4), tarihi binalar (kervansaray, Atatürk evi) (f=3) ve trafik park alanlarını (f=2) sıklıkla kullanmaktadırlar. Sınıf öğretmeninin konuya ilişkin görüşü şöyledir:

K10: *Öğrencileri en fazla götürdüğümüz yerler piknik alanları yani doğal alanlar ya da kitap fuarları. Ekonomik anlamda (okul bütçesi) biraz daha iyi olsak okulumuzun çevresinde yer alan farklı yerlere de götürmek isteriz.*

Tablo 4'te okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı derslere ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Tablo 4
Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı derslere ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri	*f*
Tüm derslerle ilişkili (Disiplinlerarası)	8
Fen Bilimleri	6
Sosyal Bilgileri	5
İnsan Hakları,Yurttaşlık ve Demokrasi	4
Oyun ve Fiziki Etkinlik	2

Tablo 4 verilerine göre öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarını; tüm derslerle ilişkili (Disiplinlerarası) (f=8), Fen Bilimleri (f=6), Sosyal Bilgiler (f= 5), İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi (f=4), Oyun ve Fiziki Etkinlik (f=2) dersleri ile ilgili kullanmaktadırlar. Bu konu ile ilgili sınıf öğretmenlerinin cevapları şunlardır:

K5:*Çocukları okul dışında bir öğrenme alanına götürdüğümde farklı derslerin kazanımlarını harmanlarım. Örneğin bizim ilçede Kervansaray var. Kervansaray tarihi dokusu ile Sosyal Bilgiler dersi ile ilişkili ama ben oradaki doğayı gözlemletirim Fen Bilgisi, Kervansarayın alan*

ve çevresini hesaplatırım Matematik, oradaki levhaları okutur, kervansaray hakkında yazılan yazıları inceletirim Türkçe dersi ile ilişkilendiririm. Kısacası bir taşla birden fazla kuş vurma durumu gerçekleşir.

K12: *Öğrencilerimizle yaptığımız okul dışı faaliyetlerde birden fazla alanla ilişkili çalışma yaparız. Kısa zaman önce pikniğe gittik. Yaptığımız bu etkinlikte çocuk şarkıları söyledik, resim yaptık, fotoğraf çektik, birbirimizle yardımlaştık, doğayı nasıl koruruz diye konuşmalar yaptık, piknik sonrası çevre temziliği yaptık, günlük yazdık, çevre kirliliğin önlenmesine ilişkin önerileri tartıştık vb. Aslında baktığınızda birden fazla disiplin ile ilgili faaliyetler yaptık.*

Tablo 5'te okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinliklere ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Tablo 5
Okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan etkinliklere ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri	*f*
Gözlem (Doğa, sanayi kuruluşları vb.)	11
Tarihi olguları öğrenme-çıkarsama	10
Paylaşma (fikir, kaynak)	10
Piknik	9
Uzman kişilerle görüşme	7
Deneyimleme	7
İnceleme, araştırma	6
Oyun oynama	4
Okuma çalışmaları	4

Tablo 5 verilerine göre öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarında; gözlem (doğa, sanayi kuruluşları vb.) (f=11), tarihi olguları öğrenme-çıkarsama (f=10), paylaşma (fikir, kaynak) (f=10), piknik (f=9), uzman kişilerle görüşme (f=7), deneyimleme (f=7), inceleme ve araştırma (f=6), oyun oynama(f=4) ve okuma çalışmaları (f=4) yapmaktadırlar. Sınıf öğretmeninin konuya ilişkin cevabı şöyledir:

K5:Yakın zamanda öğrencileri Battalgazi İlçesinde yer alan Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayına götürdüm. Orada öğrencilere sorular sorarak (Burada neden bu kadar çok oda olduğu, büyük salonun harcında neden deve kuşu yumurtası kullanıldığı, mutfak kapılarının neden geniş olduğu, çalışma odalarının neden bireysel olduğu, mekanın ortasında neden su şadırvanın yer aldığı) tarihi yapıların özelliklerine dikkat çekmek istedim. Bunu yapmaktaki amacım tarihi kişileri, mekanları ve kültürümüze ilişkin öğrencilerin ders çıkarmalarını sağlamaktı.

Tablo 6'da okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilere katkı sunduğu gelişim alan (lar) ına ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Tablo 6
Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilere katkı sunduğu gelişim alan (lar) ına ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri	*f*
Zihinsel gelişim	10
Dilsel gelişim	9
Sosyo-kültürel gelişim	7
Bedensel gelişim	3

Tablo 6 verilerine göre okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin; zihinsel gelişim (f=10), dilsel gelişim (f=9), sosyo-kültürel gelişim (f=7) ve bedensel gelişimlerine (f=3) katkı sunmaktadır. Sınıf öğretmeninin konuya ilişkin cevabı şöyledir:

K3: *Bu ortamların öğrencileri çok yönlü geliştirdiğini düşünüyorum. Ben derslerimde mesleklerden sıklıkla bahsediyordum ama anlaşıldığımı zannetmiyordum. Çocukları üniversiteye getirdim. Burada mühendislik fakültesini gezdik. Çocuklar oradaki kavarmları, araçları ve meslekleri öğrendiler. Güzel Sanatlar Fakültesini gezdik, oradaki atölyeleri, araç gereçleri, meslekleri öğrendiler. Bu durum öğrencilerin sözcük dağarcıkları yanında meslekler konusundaki zihinsel şemalarını olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.*

Tablo 7'de okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Tablo 7
Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri	*f*
Mekânın güvenlik sorunları	12
Ulaşım sorunları	11
İzin süreçlerinde evrak takibinin yapılması	11
Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin kontrol edilmesinin zorluğu	9
Öğrencilerin gelişimsel durumlarına bağlı ihtiyaçları (beslenme, tuvalet, su, yorgunluk vb.)	6
Maddi finansal kaynak bulma zorluğu	5

Tablo 7 verilerine göre öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına yönelik; mekânın güvenlik sorunları (f=12), ulaşım sorunları (f=11), izin süreçlerinde evrak takibinin yapılması (f=11), okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin kontrol edilmesinin zorluğu (f=9), öğrencilerin gelişimsel durumlarına bağlı ihtiyaçları (beslenme, tuvalet, su, yorgunluk vb.) (f=6) ve maddi finansal kaynak bulma zorluğunu(f= 5) ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmeninin konuya ilişkin cevabı şöyledir:

K9: *Bence bu ortamlara öğrencileri getirmekteki en büyük kaygı sebebi, öğrencileri okul dışı öğrenme ortamlarında yönetme sorunudur. Öğrencilerin yaşlarının küçük olduğu düşünüldüğünde; sordukları soru, ilgilerini çeken durumlar, başka ortamlara habersiz gitme*

hevesi ya da herhangi bir nesneyi elinde tutma isteği işimizi zorlaştırabilmektedir.Mesela öğrencileri pikniğe götürdük.Mesire alanında kocaman bir fare görmüşler, onun aç olacağını düşünerek bir kaba yemek bırakmışlar. Farenin öğrenciye zarar verebileceğini düşünrek çok korktuk. Ortak alandan haber vermeden uzaklaşması, zararlı hayvanlara yaklaşması, ortamın kalabalık olduğunu düşünürsek kaçırılma tehikesi vb. sorunları sıklıkla yaşadık. Onun için beni en fazla korkutan şey, öğrencileri kontrol etmenin zor olmasıdır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda, öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarını öğrencilerin; gözlem becerilerini artırmak, deneyimleyerek kalıcı öğrenmelerini sağlamak, öğrenme sürecinde işbirliği ve iletişimi artırmak, öğrencilerin konuya ilgisini artırmak, işbaşında öğrenme anlayışını geliştirmek ve bir duruma ilişkin bakış açılarını geliştirmek amaçlarıyla kullandıkları belirlenmiştir. Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında (Carrier, 2009; Martin, 2004; Stoclmayer & Gilbert, 2003) okul dışı öğrenme ortamları öğrencilere farklı imkânlar sunmaktadır. Özellikle farklı öğrenme alışkanlığı olan, kendi öğrenme hızında ilerlemek isteyen öğrencilerin kalıcı ve eğlenceli öğrenmelerine fırsat vermektedir. Karamustafaoğlu ve Ermiş (2020) tarafından araştırmada ilköğretim öğrencilerine biyoteknoloji kazanımlarının öğretimi için okul dışı öğrenme ortamı olarak üniversitede kullanılmıştır. Yapılan bu öğretime yönelik öğrenciler, okul dışı öğrenme ortamlarını merak artırıcı ve faydalı bulmuşlardır. Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilere farklı ortamlar sunması, çeşitli araç-gereçler tanıma fırsatı vermesi, eğlenceli olması yanında derse ilgi arttırıcı ve ayrıntılı bilgi edinme fırsatı sunması yönlerinden dikkat çekicidir.

Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamları olarak; mesire alanları (doğa), hayvanat bahçesi, müzeler (kapalı ve açık hava müzeleri), üniversite, teknokent, sanayi kuruluşları (organize sanayi), kitap fuarı, tarihi binalar (kervansaray, Atatürk evi) ve trafik park alanlarını sıklıkla kullanmaktadırlar. Worth'a (2010) göre bireyler doğa, teknik, tarihi vb. temalı ortamlara gittiğinde gözlem ve keşif yapma becerileri artmaktadır. Bu nedenle farklı ortamları kullanmak öğrencilere zengin içerikler sunulması açısından önemlidir.

Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarını; tüm derslerle ilişkili (disiplinlerarası), Fen Bilimleri, Sosyal Bilgileri, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Beden Eğitimi ve Oyun dersleri/alanları ile ilgili kullanmaktadırlar. Tüm derslerin öğretim progranlarının genel amacı, öğrenme süresinceki bireylerin yaşamla uyumlu bilgileri almaları ve var olan bilgileri ile yeni öğrendikleri bilgiler arasında bağ kurmalarıdır. Sonuç olarak öğrencileri yaşama hazırlamak amacında olan derslerin, bu amacı gerçekleştirmede okul dışı öğrenme ortamlarını kullanmaları gereklidir. Yavuz ve Balkan Kıyıcı (2012) yaptıkları araştırmada okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencileri fen bilimleri dersinde bilişsel ve duyuşsal açılardan geliştirdiğini, Çığrık ve Özkan (2016) ise okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik motivasyonunu artırdığını belirtmişlerdir. Alanda yapılan araştırmalara (Chin & Chia, 2004; Walker & Lofton, 2003) bakıldığında okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilerin sorun çözme becerilerini geliştirdiği, bu ortamlarda yapılan eğitimsel faaliyetlerin öğrencilerin kendi yaşamlarında, karşılaştıkları problemleri bağımsız çözebilmelerine olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarında; gözlem (doğa, sanayi kuruluşlarını, uygulamaları), tarihi olguları öğrenme-çıkarsama, paylaşma (fikir, kaynak), piknik, uzman kişilerle görüşme, deneyimleme, inceleme, araştırma, oyun oynama ve okuma çalışmaları yapmaktadırlar. Laçin Şimşek (2011) okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin düzeylerine uygun anlatım yapma, not alma, deney yapma uygulamalarını önemli görmekte ve öğrencilerin bu öğrenme ortamlarında kişisel olarak not almalarını önemsemektedir. Çavuş, Topsakal ve Kaplan'a (2013) göre bilgi evleri, kütüphaneler, sosyal kulüpler, teknoloji üretim alanları, proje çalışmaları, çeşitli etkinlikler, çevre gezileri ve doğa temalı münazara organizasyonları, öğrencilerin akademik, sosyal ve kişisel gelişimlerini destekleyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin; zihinsel gelişim, dilsel gelişim, sosyo-kültürel gelişim ve bedensel gelişimlerine katkı sunmaktadır. Sözer (2015), okul dışı aktif öğrenme ortamlarında sunulan öğrenme deneyimlerinin, öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına olumlu etkiler sağladığını belirtmektedir. Benzer şekilde, Bozdoğan'ın (2017) yürüttüğü araştırmada da okul dışı etkinliklerin öğrencilerin gelişimini desteklediği, çeşitli avantajlar sunduğu ve bu tür gezilere katılan öğrencilerin derse yönelik daha olumlu tutum ve değerler geliştirdiği ortaya konulmuştur. Ayrıca, öğrencilerin gezi sürecinde bilgiyi bizzat keşfederek deneyim kazandıkları ve bu sürecin motivasyonlarını artırdığı vurgulanmıştır. Bakioğlu vd., (2018) yaptıkları çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen derslerin 5. sınıf öğrencileri üzerindeki etkisini araştırmış ve okul dışı öğrenme ortamlarının akademik başarıya olumlu katkı sağladığını tespit etmişlerdir. Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilere deneyim fırsatı sunarak beceri gelişimi sağlaması açısından çok boyutlu gelişimine katkı sağladığı söylenebilir (Bakioğlu vd., 2018; Sontay ve Karamustafaoğlu, 2018)

Öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım zorluklarına yönelik; mekânın güvenlik sorunları, ulaşım sorunları, izin süreçlerinde evrak takibinin yapılması, okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin kontrol edilmesinin zorluğu, öğrencilerin gelişimsel durumlarına bağlı ihtiyaçları (beslenme, tuvalet, su, yorgunluk vb.) ve maddi finansal kaynak bulma zorluğunu ifade etmişlerdir. Ergün ve Aslan'a (2023) göre öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarını kullanırken karşılaştıkları zorlukları yönetime ve veliye dayalı sorunlar olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Yönetim odağında, okul dışı sosyal etkinliklere sıcak bakmamak, bu alanlara gitmeyi riskli bulmak, maddi manevi destek görememek, tüm sorumluluğu öğretmene yüklemek ve evrak yükü gibi sorunlar ifade edilmiştir. Veli kaynaklı karşılaşılan başlıca sorunlar; okul dışı sosyal etkinliklerin gereksiz veya riskli olarak değerlendirilmesi, gerekli maddi desteğin sağlanmaması, izin belgelerinin zamanında ulaştırılmaması ve öğrencilerin etkinliklere yeterince hazırlıklı katılımının sağlanamaması şeklinde özetlenebilir. Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmenler bu sorunları özellikle sorumlu oldukları öğrencilerin gelişim dönemlerini düşünerek ifade ettikleri söylenebilir. Öz yönetim ve öz disiplin becerilerinin gelişme sürecinin devam ettiği ilkokul dönemlerinde öğrencilerin ortak belirlenen kurallara uymakta, okul dışı öğrenme ortamının özellikliklerine göre uygun davranmakta zorlandıkları ifade edilebilir.

Araştırma bulgularına bağlı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Bu çalışma 14 sınıf öğretmeninin görüşleri ile sınırlıdır. Bu nedenle bu konuda farklı branşta görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin alınması,

- Bu çalışmada özellikler öğrencilerin akademik gelişimleri önemsenerek okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı söylenebilir. Halbuki öğrencilerin bilişsel odaklı akademik gelişimleri yanında sağlık, sanat vb. alanlardaki gelişimleri de önemsenmelidir. Öğrencilerin belli alanlarda (sağlık, spor, sanat, bilim vb.) gelişmeleri için o alana özgü (sağlık-doğa yürüyüşleri, spor-açık hava oyunları vb.) okul dışı öğrenme etkinliklerinin planlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, H.L., & Eaton, S.E.(2010). *Formal, nonformal and informal learning in the sciences*. Calgary. AB: Onate Press.

Bakioğlu, B., Karamustafaoğlu, O., Karamustafaoğlu, S. ve Yapıcı, Ş. (2018). The effects of out-of-school learning settings science activities on 5th graders' academic achievement, *European Journal of Educational Research, 7*(3), 451-464.

Bozdoğan, A. (2017). Fen eğitiminde informal öğrenme ortamları dersine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 1-17.

Carrier, S. J. (2009).Thee ffects of out door science lessons with elementary school students on preservice teachers' self-efficacy. *Journal of Elementary Science Education, 21*(2), 35-48.

Chin, C., & Chia, L. G. (2004). Problem-based learning: using students' questions to drive knowledge construction. *Science Education,* 88(5), 707-727.

Çavuş, R., Topsakal, Ü. U., ve Kaplan, A. Ö. (2013). İnformal öğrenme ortamlarının çevre bilinci kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri: Kocaeli bilgievleri örneği. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(1), 15-26.

Çığrık, E. ve Özkan, M. (2016). Bilim merkezinde yürütülen öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin fen bilimleri dersindeki akademik başarılarına etkisi ve motivasyon düzeyleriyle ilişkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*(2), 279-301

Ergün, P. ve Aslan, H. (2023). Okul dışı sosyal etkinliklerde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi, 7*(2), 61-73.

Eshach, H. (2006). *Scienceliteracy in primary schoolsandpre-schools* (C.1). Dordrecht, Hollanda:Springer.

Eshach, H. (2007). Bridgingın-school and out-of-school learning: formal, non-formal, and ınformal education. *Journal of Science Educationand Technology,16,* 171-190

Gerber, B.L., Marek, E.A., & Cavallo, A.M.L. (2001). Development of an informal learning opportunities as say. *International Journal of ScienceEducation 23*(6), 569-583.

Hancock, R.D., & Algozzine, B. (2006). *Doing case study research.* New York: TeachersCollegePress.

Hudson, A. (2011). *Jean Piaget's Theories and applications for first grade mathematics*. St. Edward's University.

Karamustafaoğlu, O. ve Ermiş, M. (2020). Biyoteknoloji konusunun okul dışı fen ortamında öğretimine yönelik öğrenci görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 5(1), 92-114.

Kubat, U. (2018). Okul dışı öğrenme ortamları hakkında fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 111-135.

Laçin Şimşek, C. (2011). *Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları.* Ankara: Pegem Akademi.

Lin, P-Y., &mSchunn, C. D. (2016). The dimensions and impact of informal science learning experiences on middle schoolers' attitudes and abilities in science. *International Journal of Science Education*, 38(17), 2551-2572. doi: 10.1080/09500693.2016.1251631

Martin, L. M. W. (2004). An emerging research frame work for studying in formal learning and schools. *Science Education, 88* (S1), 71-82.

Melber, L. H., & Abraham, L. M. (1999). Beyond the classroom: Linking with informal education. *Science Activities, 36*(1), 3-4.

Sontay, G. ve Karamustafaoğlu, O. (2018). The effect of out-of-school science learning environment on the understanding the nature of science of the 7 th grade students in secondary school. *Malaysian Online Journal of Educational Sciences, 6*(4), 23-31.

Sözer, Y. (2015). *Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmeler: Bir metasentez çalışması*, Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Diyarbakır.

Stoclmayer, S., & Gilbert, J. (2003). *Informal chemical education ınınternational handbook of science education*. Part One, By Kluwer Academic Publishers, Netherlands.lac.

Tatar, N. ve Bağrıyanık, K. E. (2012). Fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin okul dışı eğitime yönelik görüşleri. *İlköğretim Online, 11*(4), 882-896

Walker, J.T., & Lofton, S.P. (2003). Effect of a problem based learning curriculum on students' perceptions of self directed learning. *Issues In Educational Research*, 13, University of Mississippi Medical Center.

Worth, K. (2010). *Science in Early Childhood Classrooms: Content and Process*. Collected Papers from the SEED (STEM in Early Educationand Development) Conference May 2010, University of Northern Iowa, Cedar Falls, Iowa, USA. Published Fall 2010.http://ecrp.uiuc.edu/beyond/seed/index.html.http://ecrp.uiuc.edu/beyond/seed/worth.html 10.07.2022 tarihinde erişilmiştir.

Yavuz, M. ve Balkan Kıyıcı, F. (2012). Hayvanat bahçelerinin fen öğretimine kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 134-156.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yin, R. (1984*). Case study research: design and methods. (3. Basım).* California: Sage Publications.